

Ugovori o stabilizaciji i pridruživanju

Proces stabilizacije i pridruživanja predstavlja politički i institucionalni okvir dugoročne politike Evropske unije (EU) koju ona vodi prema zemljama *Zapadnog Balkana* (Srbija, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Albanija i Bosna i Hercegovina) radi pridruživanja država ovog regiona EU. Istovremeno, ona uspostavlja punu i trajnu stabilizaciju i ekonomski prosperitet svih zemalja ponaosob, kao i regiona u celini. Zvanično je predstavljen na Zagrebačkom samitu u novembru 2000. godine. Suštinu Procesu predstavlja zaključivanje *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju* (SSP).

Sporazum predstavlja pravni akt kojim se regulišu politički, bezbednosni i privredni instrumenti. Ovi instrumenti služe tome da se proces evropske integracije nastavi kako bi država koja ih primenjuje dobila status kandidata za učlanjenje u EU. Potpisivanjem *Sporazuma* sa državama članicama EU, država kandidat dobija status pridružene članice EU. Ciljevi *Sporazuma* mogu biti klasifikovani u tri kategorije – stabilizacija, pridruživanje i zona slobodne trgovine:

1. *Stabilizacija* se odnosi na transformaciju političkog, društveno-ekonomskog, institucionalno-pravnog i bezbednosnog sistema država Zapadnog Balkana. Ona treba da dovede do jačanja regionalne stabilnosti i bezbednosti i do uspostavljanja stabilnog evropskog poretka koji je zasnovan na poretku EU.
2. *Pridruživanje* podrazumeva stvaranje primerenog okvira za politički dijalog između EU i država Zapadnog Balkana. Njime se omogućava razvoj političkih odnosa između ugovornih partnera, podupiranje sprovođenja tržišnih reformi i razvoja skladnih ekonomskih odnosa, čija je perspektiva uspostavljanje zone/a slobodne trgovine i podsticanje regionalne saradnje.

3. *Zona slobodne trgovine* uspostavlja se primenom ovog *Sporazuma*. Njime se ukidaju sve carine, količinska ograničenja, kao i mere koje imaju slična dejstva na uvoz industrijskih i poljoprivrednih proizvoda u EU (izuzev jednog broja poljoprivrednih i tekstilnih proizvoda i proizvoda od čelika). Istovremeno, ukidaju se isti instrumenti koji utiču na uvoz industrijskih i poljoprivrednih proizvoda u državu koja želi da postane članica EU, pri čemu se carine na jedan broj „osetljivih“ proizvoda postepeno smanjuju dok ne istekne utvrđeni prelazni period (6–10 godina).

Tokom pregovora o zaključenju *Sporazuma* utvrđuje se dužina prelaznog perioda potrebnog za stvaranje zone slobodne trgovine sa EU, kao i okvirni rok za usklađivanje zakonodavstva u prioritetnim oblastima sa pravnim tekovinama EU. Kada se pregovori uspešno završe, sledi potpisivanje *Sporazuma* i njegovo sprovođenje u predviđenom periodu. Da bi *Sporazum* stupio na snagu, neophodno je da bude ratifikovan u svim državama članicama EU. Do njegovog stupanja na snagu sve trgovinske odnose između pridružene države i Evropskih zajednica reguliše *Privremeni sporazum*. Reč je o dokumentu koji se zaključuje kako bi bilo omogućeno brže sprovođenje onih delova *Sporazuma* koji se nalaze u nadležnosti EU. Stupanje na snagu *Privremenog sporazuma*, za razliku od SSP, ne zahteva ratifikaciju u državama članicama EU.

Kada u Republici Srbiji na snagu bude stupio SSP, ona će postati pridružena država EU i potvrditi status potencijalnog kandidata za dobijanje punopravnog članstva u Uniji. *Sporazumom* se naglašava individualni pristup vrednovanju dostignuća Srbije u približavanju EU, odnosno individualni pristup vrednovanju sposobnosti prihvatanja evropskog prava, standarda i kriterijuma. Vrednuju se dostignuća u izgradnji regionalne stabilnosti i rezultati sprovođenja obaveza koje proizilaze iz pridruženog statusa. Pravna i ekonomska prilagođavanja do kojih dolazi u vezi sa sprovođenjem SSP predstavljaju ozbiljan početak sveobuhvatnog prilagođavanja, koje će u potpunosti biti nastavljeno nakon što Republika Srbija postane kandidat za učlanjenje u EU.